

Maria Sofia

Taru Väyrynen

Maria Sofia

Taru Väyrynen

Maria Sofia

© 2025 Taru Väyrynen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9807-2

Tyttärelleni Kaarinille ja hänen tyttärilleen
Vilmalle ja Varpulle

Miettiessäni elämääni huomasin pian, etten ole tarinan päähenkilö. En ole sitä itselleni, koska rakensin minäkuvani siitä, miten muut minut kokivat. En ollut edes pikkulapsena päähenkilö heillekään, joiden jälkeläinen olen, sillä heillä oli tärkeämpääkin ajateltavaa. Heidän kauttaan kuitenkin tutustuin elämään ja itseeni.

Maailmankuva ja elämänkatsomus eivät synny yhden sukupolven aikana, ja minä pysytyn jäljittämään omani perusteet ainakin äitini äidin äitiin Maria Sofiaan, jolta niitä siirtyi hänen tyttärelleen Ellenille ja Elleniltä hänen tyttärelleen Tertulle. Terttu, kutsumanimeltään Tera, on minun äitini.

Maria Sofian maailmankuvan ja elämänkatsomuksen voi yhdistää vahvaan kulttuuri-identiteettiin, jota nimitetään eteläpohjalaisuudeksi. Se kehittyi alueella, joka kattaa nykyisen Etelä-Pohjanmaaksi nimetyn maakunnan lisäksi sen länsipuolella olevan alueen mereen asti. Rannikon asutus oli pääosin

ruotsinkielistä, ja vaikka kielimuuri toimi myös erottavana, sen yli siirtyi paljon vaikutteita. Etelä-Pohjanmaan murteeseenkin kuuluu monia ruotsin kielestä peräisin olevia sanoja, joita muualla Suomessa ei tunneta.

Karjoki on pieni kunta Etelä-Pohjanmaan eteläisimmässä osassa, josta 1800-luvun loppupuolella ryhdyttiin käyttämään nimeä Suupohja, ruotsalaisittain Sydbotten. Se ei ollut tarkkaan määritelty alue, mutta siihen kuului ainakin Kauhajoki, Teuva, Karjoki ja Isojoki, ja rannikolla sijaitsevat Kristiinankaupunki, Kaskinen ja Närpiö.

En koskaan varsinaisesti asunut Karjoella, mutta koen sen kotiseudukseni. Asuinpaikkakuntani vaihtui monta kertaa, mutta Karjoella oli pysyvä kiintopiste, ensin äidinäidinäitini Maria Sofian ja sitten äidinäitini eli Ellenmummini luona. Varhaisimmassa lapsuudessani kävin siellä harvakseltaan, kun mummini otti minut mukaan mennessään tapaamaan äitiään, ja joskus kanssamme oli myös minun äitini.

Maria Sofian nimi äännettiin karjokelaisittain Maijasoffia, mutta äitini ja äidinäitini sanoivat häntä vanhaksi mammaksi. Hän oli valkohiuksinen vanhus, johon kaikki suhtautuivat hyvin kunnioittavasti. Enemmän hän kuitenkin vaikutti minuun tarinoina, joita

hänestä kerrottiin. Niiden pohjalta muodostin varhaisimman käsitykseni siitä, mitä naiseus ja perusihmisyyys on – sen ajattelutavan mukaan nainen edustaa perusihmisyyttä, joka miehissä varsinkin heidän miehuutensa huijulla kovin usein jää miehuuden varjoon.

Aloitan tarinan elokuusta 1943. En ollut silloin vielä syntynyt, laskettuun aikaan oli viisi kuukautta. Kuvittelen Maria Sofian pysähtyvän maantiellä kivisillalle, joka johtaa luoman yli. Kuvitelmani saa tukea muistoista, sillä ehdin nähdä luoman yli johtavan kivisillan ennen kuin se purettiin ja luoma johdettiin maantien alta betonirenkaista tehdyssä tunnelissa. Maria Sofia on 83-vuotias. Hänellä on yllään hame, jonka helma ulottuu melkein nilkkoihin, ja puserossa on pitkät hihat. Karijoellakin monet, varsinkin nuoremmat, noudattavat uusia muoteja, mutta suurin osa vanhempaa väkeä pukeutuu edelleen perinteiseen tapaan. Päässään Maria Sofialla on huivi. Siitä olen varma, sillä huivi on hänen mielestään välttämätön osa hänen ikäisensä, itseään kunnioittavan naisen pukeutumista, kun hän liikkuu Karijoella kodin ulkopuolella. Vaasassa Ellen-tyttären perheen luona on toinen maailma ja toiset säännöt. Siellä voi jättää huiivin pois, ja kaunis kampaus pitää tehdä ainakin silloin, kun mennään valokuvaamoon

otattamaan edustava valokuva.

Luoma solisee kapeassa uomassaan matalavetisenä. Se erottaa Maria Sofian nykyisen kotitalon ja sen, jossa hän asui Akseli Prosin vaimona ja talon emäntänä. Hän ei kuitenkaan tunne haikeutta katsoessaan entistä kotitaloaan. Se on muuttunut vieraaksi sen jälkeen, kun kunta sen ostettuaan ja tehtyään siitä Karijoen kunnantalon rakennutti sen kylkeen kookkaan lisäosan.

Talo on aivan Karijoen kirkonkylän keskustassa, jossa Kauhajoelta Kristiinankaupunkiin kulkevasta tiestä haarautuu Isojoelle menevä tie. Akseli Prosin talo oli keskuspaikka muutenkin, sillä hän hoiti lukuisia luottamustehtäviä ja oli tuomassa paikkakunnalle monia uudistuksia.

Luoman yli johtavalle kivisillalle kuvittelemi Maria Sofia ajattelee elämäänsä, jonka minä kokoan mielessäni siitä, mitä minulle on kerrottu. En tietenkään voi tietää, mitä kukin ajatteli ja tunsu. He ovat minulle mielikuvia, jotka olen heistä luonut, mutta sitähän lähimmätkin ihmiset ovat toisilleen.

Maria Sofia oli syntynyt Mannilan taloon talollisen tyttäreksi. Se merkitsi kuulumista sen ajan eteläpohjalaisen maaseudun väestön hyväosaisiin, sillä talollisella oli maatila, jonka tuotolla hän elätti itsensä ja perheen, joka

Äitini äidin äiti Maria Sofia syntyi Karijoella vuonna 1859 ja kuoli siellä vuonna 1953. Siihen väliin mahtuu elämäntarina, jonka olen koonnut faktatiedoista ja kuulemistani tarinoista, ja lisännyt mukaan sellaista, mitä luulen ymmärtäneeni. Kirja ei ole tutkimus, ja olen ottanut vapauden kirjoittaa mukaan fiktiota, en kuitenkaan koskaan tuntemieni tosiasioiden vastaisesti.

